Jaarverslag 2004

Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam

UvA Universiteit van Amsterdam

Inhoud

Voorwoord 5

Missie 6

Een geschiedenis van schenkingen en bruiklenen 8

Facultaire bibliotheken 10

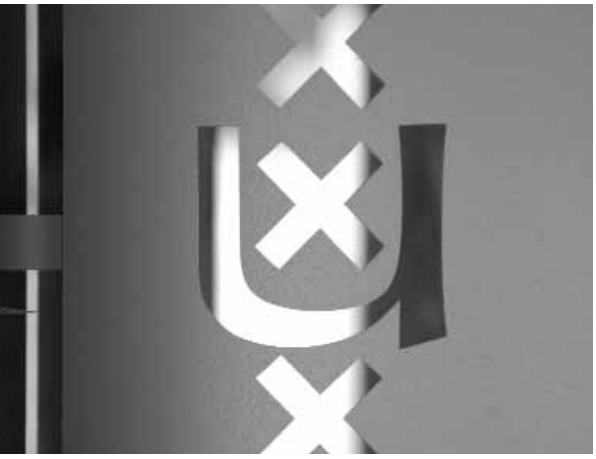
De UBA: voor publiek en innovatie 16

Letteren en cijferen: De UBA telt op 24

En dan is er altijd nog het bijzondere… 30

Vereniging van Vrienden 36

Verslag Gemeenschappelijke Ondernemingsraad Diensten 38

Uitgave
Universiteitsbibliotheek
Singel 425
1012 WP Amsterdam

Postadres
Postbus 19185
1000 GD Amsterdam

Secretariaat
tel: 020 – 525 2310
e-mail: secr-uba@uva.nl
url: www.uba.uva.nl

Foto's
Monique Kooijmans

Vormgeving
Crasborn Grafisch Ontwerpers bno,
Valkenburg a.d. Geul

Druk
Tonnaer b.v., Kelpen

Amsterdam, juli 2005

Voorwoord

Er zijn weinig onderdelen van de UvA die zo'n grote mate van bekendheid genieten onder medewerkers en studenten als de UB. En dat geldt eigenlijk ook voor de 'mensen in de straat': heel veel Amsterdammers weten wat en waar 'de UB' is. Ze hebben daar overigens waarschijnlijk heel verschillende beelden bij, al is het gebouw aan het Singel (of is het toch het Koningsplein?) als erkend lelijk gebouw wel een blikvanger.
Burgers en veel studenten zullen 'de UB' veelal vereenzelvigen met het gebouw, waar je boeken kunt halen en terugbrengen en waar je tot 's avonds laat terecht kunt voor een studieplek. Voor medewerkers is de UB waarschijnlijk vooral een digitale dienst die zij vanaf hun werkplek kunnen oproepen. En verder vinden zij stukjes UB in hun eigen omgeving, in de vorm van een faculteitsbibliotheek, die zijn overigens niet altijd als een stukje UB zullen ervaren, maar eerder als een stukje faculteit. Die faculteitsbibliotheken zijn natuurlijk beide tegelijk.
Dit jaarverslag is het jaarverslag van de UBA: het stelsel van bibliotheken dat de gebruikers, in de eerste plaats de studenten en medewerkers van de UvA, maar daarnaast ook vele anderen, ten dienste staat bij hun studie en hun onderwijs en onderzoek. Die bibliotheken werken steeds vaker en steeds nauwer samen.
Gelukkig maar, want in de Missie van de UBA staat dat dat ook de bedoeling is: *de UBA is een samenhangend, klantgericht en innovatief geheel van bibliotheekvoorzieningen ter ondersteuning van de primaire taken van de UvA.*

Dat het daar goed mee gaat, leest u in dit verslag. Twee mijlpalen die u tegenkomt verdienen wat extra aandacht:
De introductie van de dienst decentraal leveren en terugbrengen van boeken deed een langgekoesterde wens van zowel de bibliotheek als haar gebruikers in vervulling gaan: eindelijk geen gezeul met boeken meer door de halve stad, maar gewoon halen of inleveren op de meest voor de hand liggende plek, en 'het systeem' doet de rest. Nee, geen overbodige luxe, want de uitleencijfers zijn (ook een beetje tot onze eigen verbazing) de laatste jaren ondanks al het digitale geweld in de bibliotheek met maar liefst 30% gestegen!
De andere mijlpaal is uiteraard het begin van de bouw van onze nieuwe bibliotheek voor de Bijzondere Collecties aan de Oude Turfmarkt. Enigszins, maar niet helemaal, aan het oog onttrokken door de stellingen van de metrobouw, vindt momenteel achter de oude vertrouwde gevels een metamorfose plaats die ergens in de loop van het volgend jaar zal resulteren in een prachtige nieuwe vlinder.
Want in de Missie van de UBA staat ook dat zij een verantwoordelijk beheerder is van belangrijk cultuurhistorisch erfgoed. Ook daar wordt dus aan gewerkt.

Mag ik besluiten met een kleine anekdote die mij met innige tevredenheid vervulde? In het prachtige boek van Geert Mak *In Europa*, dat in 2004 is verschenen, is de schrijver in Boekarest op zoek naar een op grote schaal geproduceerde en verspreide publicatie van de loftuitingen van buitenlandse hoogwaardigheidsbekleders aan het adres van de voormalige dictator Ceausescu. Nergens meer te vinden, ten prooi gevallen aan de razernij van de bevolking over al die jaren dictatuur en onderdrukking. Maar uiteindelijk in Nederland aan getroffen in… 'de onvolprezen Universiteitsbibliotheek van Amsterdam'!!

Nol Verhagen,
bibliothecaris UvA

Missie

UBA is een samenhangend geheel van bibliotheekvoorzieningen ter ondersteuning van de primaire taken van de UvA

- klantgericht
- innoverend
- een verantwoordelijke beheerder van belangrijk cultuurhistorisch erfgoed

De Bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam (UBA) is het geheel van bibliotheken van de Universiteit van Amsterdam (UvA), het Academisch Medisch Centrum (AMC) en het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA). Haar kerntaak is het beschikbaar stellen en toegankelijk maken van informatie ter ondersteuning van de primaire taken van deze organisaties. Haar primaire gebruikers zijn de medewerkers en studenten van UvA, AMC en ACTA. Daarnaast stelt zij haar diensten ook beschikbaar aan anderen die daar voor studie en beroep gebruik van willen maken. Dit geldt in het bijzonder voor studenten en medewerkers van instituten en instellingen waarmee de UvA een samenwerkingsverband heeft.
De UBA stelt zich ten doel haar gebruikers optimaal van dienst te zijn en uitstekende faciliteiten aan te reiken bij het gebruik van door de bibliotheken toegankelijk gemaakte informatie. De bibliotheken die deel uitmaken van de UBA werken zoveel mogelijk samen bij het uitvoeren van hun taken. Zij oriënteren zich voortdurend op de behoefte van hun klanten en de veranderingen daarin.
De UBA is een innoverende organisatie, die een bijdrage levert aan de ontwikkeling van nieuwe, in het bijzonder digitale diensten en producten op haar gebied.

De UBA is ook de beheerder van belangrijk cultuurhistorisch erfgoed. Zij voelt zich verantwoordelijk voor het bewaren van dit erfgoed voor het nageslacht en voor het beschikbaar stellen daarvan voor onderwijs, onderzoek en maatschappelijke en educatieve doeleinden. ■

Een geschiedenis van schenkingen en bruiklenen

De Stedelijke Bibliotheek van Amsterdam bezat in 1847 niet meer dan ongeveer 3400 werken. In de daarop- volgende jaren groeide de bibliotheek echter sterk. De gedrukte catalogus die tussen 1856 en 1876 verscheen telde al 18.200 werken. Vanaf 1853, toen de curatoren van het Athenaeum Illustre het rechtstreekse toezicht op de bibliotheek kregen, en zeker vanaf de stichting van de universiteit, werd door gemeente- en universiteitsbestuur een zeer actieve acquisitie ondernomen. Dat leidde vooral in het laatste kwart van de vorige eeuw tot een uitzonderlijke groei van de bibliotheek.

Grote landelijke instellingen, genootschappen, stichtingen en verenigingen stonden hun boekenbezit in bruikleen of eigendom af aan de Amsterdamse bibliotheek. Enkele voorbeelden daarvan zijn de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot Bevordering der Geneeskunst (1855), het Evangelisch-Luthers Seminarium (1871), de Remonstrantse Gemeente (1877), het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (1880), het

Wiskundig Genootschap ‘Een onvermoeide arbeid komt alles te boven’ (1880), de ‘Paedagogische Bibliotheek’ van het Nederlands Onderwijzers Genootschap (1882) en de Koninklijke Nederlandsche Maatschappij van Tuinbouw en Plantkunde (1891).

Ook van particuliere zijde liet men zich niet onbetuigd. De Universiteitsbibliotheek ontving onder meer vele professorale bibliotheken als legaat. Tot de belangrijkste collecties behoren bijvoorbeeld de door ds. C.C. van Voorst geschonken collectie van 32.500 dissertaties (1858), de verzameling ‘Dodendansen’ van Th. Reichelt (1871), de autografenverzameling van P.A. Diederichs (1875), de toneelbibliotheek van J. Hilman (1881) en de Bibliotheca Rosenthaliana (1880).

In de twintigste eeuw zette deze tendens zich voort. Zo werd de Universiteitsbibliotheek onder meer verrijkt met de particuliere collecties van prof. dr. J.C.G. Boot (klassieke talen, 1901), mr. H.P.G. Quack (sociale wetenschappen, 1912), prof. mr. N.G. Pierson (sociale en rechtswetenschappen, 1913), P.A. Pijnappel (70.000 werken op het gebied van de humaniora, 1936 – het omvangrijkste particuliere legaat ooit.) en de Circusbibliotheek van K.D. Hartmans (1963).

Ook in deze eeuw werden talrijke institutionele verzamelingen aan de Universiteitsbibliotheek geschonken of in bruikleen gegeven. Daaronder zijn bijvoorbeeld de bibliotheek van de Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels (1958), de bibliotheek van de Nederlandse Entomologische Vereniging (1969), de Typografische Bibliotheek van Lettergieterij ‘Amsterdam’ v/h N. Tetterode (1970), de bibliotheek van het voormalige Nederlandse Schoolmuseum te Amsterdam (1971), de bibliotheek van de Stichting Het Begijnhof (1981) en de schaakcollectie van de Alexander Rueb Stichting (1988). ■

Facultaire bibliotheken

In de nota ‘Perspectief 2012’ uit 2002 schetste de bibliothecaris een beeld van de Amsterdamse Universiteitsbibliotheek in de komende tien jaar. In dat toekomstbeeld vormen de faculteitsbibliotheken en de UB één organisatie, die zowel centraal als decentraal diensten en voorzieningen aanbiedt. Het aantal vestigingsplaatsen zal op den duur worden teruggebracht tot één bibliotheek per cluster.

Juridische Bibliotheek

Huisvesting

Het door de Juridische Bibliotheek in december 2003 gepresenteerde Beleidsplan 2004-2006 vormt tevens de leidraad voor de fusie van de twee facultaire bibliotheken, de Algemeen Juridische Bibliotheek (AJB) en de Bibliotheek Internationaal Recht (BIR). Deze fusie is het gevolg van een beslissing van het College van Bestuur om het pand waar de BIR is gehuisvest een andere bestemming te geven.
De BIR zal worden samengevoegd met de AJB in de Oudemanhuispoort. Om deze fusie mogelijk te maken zijn verschillende ingrijpende maatregelen nodig zoals de (her)inrichting van de bibliotheekorganisatie, het terugbrengen van de omvang van de collectie, de herinrichting van de dienstverlening en niet in de laatste plaats verbouwingen. In 2004 is een begin gemaakt door een projectteam om de fusie voor te bereiden. De fusie zal in 2005 gerealiseerd worden.

Vooruitlopend op de verbouwingen die de fusie met zich mee gaan brengen, zijn de aanpassingen op het gebied van de huidige huisvesting beperkt gebleven in 2004. Wel werd bij de AJB een nieuw type balie in gebruik genomen; een elektronisch in hoogte verstelbare stabalie.

Dienstverlening

De JB streeft ernaar met haar dienstverlening de zelfredzaamheid te ondersteunen van de gebruikers die op zoek zijn naar juridische informatie. Daartoe worden verschillende middelen ingezet zoals het aanbieden van handleidingen en het geven van cursussen.

++ Handleidingen

Op de website van de JB wordt het overzicht van de handleidingen gepresenteerd. Handleidingen zijn er om het gebruik van bepaalde databanken toe te lichten, diensten van de bibliotheek uit te leggen of achtergronden te geven bij juridische onderwerpen.
De bestaande handleidingen worden regelmatig bijgewerkt; daarnaast zijn er in 2004 verschillende nieuwe handleidingen uitgekomen:
- *travaux preparatoires*, over het tot stand komen van verdragen en de documenten die daarbij worden geproduceerd.
- de geschiedenis van de Europese integratie in documenten.

Enkele handleidingen werden vertaald in het Engels als onderdeel van de gehele vertaling van de inhoud van de website.

++ Webdossiers

In de webdossiers wordt bij actuele onderwerpen een dossier gemaakt met verwijzing naar verschillende bronnen,

die meestal in de bibliotheek aanwezig zijn. In 2004 werden onder andere webdossiers samengesteld over de EU, het Europees Parlement, Turkije en de EU, en de toekomst van Europa (naar aanleiding van de Intergouvernementele Conferentie die geleid heeft tot de Europese Grondwet).

++ Cursussen

■ Er wordt jaarlijks door de JB een aantal vaste cursussen aangeboden die vooral bedoeld zijn om de gebruikers te ondersteunen bij het gebruik van de basisbronnen voor juridische informatie.
■ de JB levert een bijdrage aan het Bachelorvak Academische vaardigheden voor eerstejaars. Een van de onderwezen onderdelen is 'informatievaardigheden'. De JB ondersteunt dit vak door het maken van opdrachten voor het onderwijs. Verder is er een syllabus ter ondersteuning. Deze syllabus is in 2004 geheel herzien. Tot slot begeleidt de JB de studenten bij de voorbereiding op de eindtoets en wordt ook de eindtoets door de bibliotheek gemaakt.
■ voor het gebruik van de databank Westlaw, die vooral jurisprudentie en wetgeving van het Anglo-Amerikaanse recht aanbiedt, is een cursus aangeboden aan de medewerkers van de faculteit.
■ op verzoek van de Amsterdam International Law Clinic is in 2004 een cursus aangeboden om de masterstudenten, die in deze *clinic* ervaring opdoen met het juridische werk, ondersteuning te bieden bij het gebruik van juridische informatiebronnen. Deze cursus is in 2004 twee keer aangeboden.
■ ook in 2004 is een instructie aan studenten Europese Studies verzorgd die dient ter ondersteuning van het onderwijs over de totstandkoming van Europese richtlijnen. De JB verzorgt een college en een uitgebreide handleiding, die ook via de website is aangeboden. Daarnaast biedt de staf van de BIR de broodnodige intensieve ondersteuning aan de studenten.

Pierson Révész Bibliotheek en Bushuisbibliotheek

Huisvesting

De Pierson Révész Bibliotheek is in 2001 ontstaan als samenvoeging van de Pierson Bibliotheek (Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie – FEE – en Ruimtelijke Wetenschappen) en de bibliotheken van Psychologie (Révész Bibliotheek) en Pedagogie en Onderwijskunde.
De Bushuisbibliotheek is in 2001 ontstaan door samenvoeging van vier bibliotheken van de voormalige Faculteit der Politieke en Sociaal-Culturele Wetenschappen.
In de zomer van 2004 is van de decanen van de FEE en de Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen (FMG) het verzoek uitgegaan om te verkennen of het mogelijk is de bibliotheken Bushuis en Pierson Révész met de UB te laten fuseren. Het onderzoek is gestart en in 2005 zal hierover door de betrokken bibliothecarissen gerapporteerd worden.

Dienstverlening

De eerste verdieping van het Bushuis is ontruimd. Deze ruimte wordt ingericht als geïntegreerde studiewerkplek naar het voorbeeld van het Amerikaanse 'Information Commons': het wordt een ruimte waar zowel informatieverwerving als informatieverwerking plaatsvindt. Er is door het College van Bestuur een budget toegewezen. Medio 2005 zal de verdieping worden opgeleverd.
Er is een analyse gemaakt van de gesloten collectie van het Bushuis. Het betreft circa 100.000 banden. Circa 3.000 hiervan worden opgenomen in de open opstelling. De overige titels zullen medio 2005 worden overgedragen aan het IWO (het boekendepot van de UvA in Amsterdam-Zuidoost) of worden afgevoerd.

Mediatheek ACTA

Huisvesting

Het voorlopig ontwerp voor de nieuwbouw van het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) is vastgesteld. Het ontwerp is in opdracht van de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) mede namens de Universiteit van Amsterdam (UvA) uitgewerkt door Benthem Crouwel Architekten bv.
De nieuwbouw wordt gerealiseerd naast het VU Medisch Centrum aan de Gustav Mahlerlaan, gelegen aan de Zuidas in Amsterdam. ACTA, het samenwerkingsverband van de faculteiten der Tandheelkunde van de UvA en de VU, neemt het gebouw naar verwachting in 2009 in gebruik. Het voorlopig ontwerp is een tussenstap op weg naar het definitief ontwerp.
Het is vooralsnog de bedoeling dat de mediatheek (thans 2,8 fte) met andere onderwijsfuncties geconcentreerd wordt op één verdieping, zodat een betere samenwerking kan worden bereikt.

Dienstverlening

In maart 2004 zijn in de pc-zaal die onder het beheer van de mediatheek valt twintig nieuwe pc's geplaatst. In de mediatheek zijn twee nieuwe leestafels geplaatst en vier 'sta-werkplekken' gecreëerd, met pc's die ook cd's en dvd's kunnen branden.

De eerstejaars tandheelkundestudenten kregen ook in 2004 een bibliotheekinstructie. ACTA verzorgt een dergelijke instructie standaard aan de aankomende studenten in de Intreeweek.
Dit mondt doorgaans uit in een 'postermarkt,' waarop de studenten de resultaten laten zien van hun zoektocht naar (wetenschappelijke) literatuur.

Wetenschappelijke Informatie Geesteswetenschappen

Huisvesting

De sector Wetenschappelijke Informatie Geesteswetenschappen (WIGW) ondersteunt het onderwijs en onderzoek in de Faculteit der Geesteswetenschappen door het beschikbaar stellen en toegankelijk maken van relevante informatie voor medewerkers en studenten van de faculteit. De binnen de sector werkzame vakreferenten zijn meestentijds werkzaam op de locatie waar de betreffende leerstoelgroepen en bibliotheek gehuisvest zijn.

Ook in 2004 is intensief overleg gevoerd over de verdere uitwerking van de plannen voor een nieuwe bibliotheek voor geesteswetenschappen op het BG-terrein op basis van de ontwerpen van het Spaanse architecten-bureau Cruz y Ortiz. Eind 2004 waren de plannen zover geconcretiseerd dat het definitieve ontwerp (eerste versie) kon worden vastgesteld.

Dienstverlening

Met veel succes is in 2004 de in 2003 ontwikkelde cursus Digitale Bibliotheek opnieuw aangeboden. In totaal werd de cursus twaalfmaal gegeven, met in totaal 99 deelnemers. Vanaf het voorjaar zijn er geen aparte cursussen meer voor enerzijds medewerkers en anderzijds gevorderde (master)studenten aangeboden, maar is de cursus voor beide doelgroepen tegelijk opengesteld. Vooral studenten hebben daar dankbaar gebruik van gemaakt en inmiddels wordt de cursus vooral door hen gevolgd en niet meer door de oorspronkelijke doelgroep.

De Digitale Bibliotheek zelf is in 2004 een constante bron van aandacht geweest. De inhoud van de verschillende geesteswetenschappelijke portalen wordt constant op actualiteit beoordeeld, in het bijzonder het aanbod van nieuwe elektronische bestanden. Na rijp beraad is besloten één nieuw geesteswetenschappelijk portaal aan het reeds bestaande aanbod toe te voegen, nl. een portaal voor de Middeleeuwen. Ook de sectie Geesteswetenschappen op de UBA-website is gedurende het gehele jaar geactualiseerd en verbeterd.

In 2004 werd de tweede tranche van de extra door NWO toegekende BGW-gelden, de gelden voor de Bibliotheekvoorziening Geesteswetenschappen (2002-2004), afgerond.
Op 31 december 2004 was 98% van het aan de UB/GW extra toegekende budget van € 350.000,- ook daadwerkelijk besteed. De UB/GW draagt in het kader van dit landelijke project de (soms gedeelde) verantwoordelijkheid voor de besteding van de extra gelden voor de volgende vakgebieden:

Archiefwetenschap, Boek- en informatiewetenschap (samen met de Koninklijke Bibliotheek), Franse taal- en letterkunde, Geschiedenis (samen met de KB en de Rijksuniversiteit Groningen), Godgeleerdheid (alle zeven instellingen), Nieuw-Grieks/ Byzantinologie, Nederlandse taal- en letterkunde (samen met de KB), Roemeense taal- en letterkunde, Slavische talen (samen met de Universiteit Leiden), Theater-, film- en televisiewetenschap en Wijsbegeerte (samen met de Katholieke Universiteit Nijmegen en de Vrije Universiteit).
Veel tijd is in 2004 geïnvesteerd in de evaluatie van de eerste twee tranches van de BGW-gelden en er is overlegd met NWO over de toekenning van de oorspronkelijk ook voorziene derde tranche (voor de jaren 2005-2006). NWO had namelijk al in een vroeg stadium laten weten toekenning van de derde tranche mede af te laten hangen van een grondige evaluatie van de eerste twee tranches.
Die coördinerende instelling van de evaluatie was de Koninklijke Bibliotheek. Belangrijkste conclusie van de evaluatie was:
"De financiële BGW-injectie heeft een enorme impuls aan de collectievorming op het gebied van de Geesteswetenschappen gegeven. De neergang in de aanschaf is niet alleen gestopt, maar zelfs gekeerd. Het bezit aan publicaties op BGW-vakgebieden is toegenomen met meer dan 20% in vijf jaar tijd. De landelijke literatuurvoorziening voor Geesteswetenschappen is merkbaar versterkt."
In haar reactie op de evaluatie verklaarde NWO zich bereid ook tot toekenning van de derde tranche te willen overgaan, maar wel op twee voorwaarden. In de eerste plaats zouden de deelnemende instellingen hun eigen bijdrage (matching) aan het project moeten verhogen naar 50% in de periode 2005-2006. In de tweede plaats wenste NWO zekerheid over continuering van de additionele financiering ná 2006, na beëindiging van de ondersteuning door NWO.
De zes Colleges van Bestuur en de Directie van de Koninklijke Bibliotheek hebben zich daartoe inmiddels (januari 2005) gecommitteerd. Voor de jaren 2007-2008 zullen de zeven instellingen de additionele financiering voor eigen rekening voortzetten. Voor de UvA betekent dat een extra investering in de collectievorming voor de geesteswetenschappen van circa € 143.000,- per jaar (= 15% van het reguliere collectievormingsbudget) in de komende vier jaren.

Medische Bibliotheek

Huisvesting

Het Academisch Medisch Centrum is de geïntegreerde organisatie die is ontstaan door de samenvoeging van het Academisch Ziekenhuis bij de Universiteit van Amsterdam en de Faculteit der Geneeskunde van de Universiteit van Amsterdam, alsook enige aan het AMC verbonden instituten. De Medische Bibliotheek is organisatorisch ondergebracht in de Divisie Klinische Methoden & Public Health van het AMC en ondersteunt de patiëntenzorg (waaronder het medisch management), het onderzoek en het onderwijs van de faculteit en diverse andere opleidingen in het AMC. Binnen de divisie zijn

Doorlooptijd en bindbudget MB teruggebracht

- De doorlooptijd van boekbestellingen is teruggebracht van gemiddeld 12 weken naar 3,5 week
- Het bindbudget is teruggebracht van € 23.500,- naar € 5.000,-

meerdere afdelingen betrokken bij kennisoverdracht van Evidence Based Medicine. De Medische Bibliotheek (MB) ondersteunt de medewerkers van het AMC in het opstellen van goede zoekstrategieën in het kader van Evidence Based Medicine.

Dienstverlening

De AMC Webbibliotheek gaat langzamerhand de homepagina van de Medische Bibliotheek vervangen. Er zijn in het verslagjaar thema's (dossiers) aan de AMC Webbibliotheek toegevoegd, evenals aanvullende informatie voor de onderwijsmodulen van Geneeskunde en Medische Informatiekunde (MIK). Ten behoeve van de afdeling Bidoc is een aparte indeling gemaakt in de AMC Webbibliotheek. De AMC Webbibliotheek is direct toegankelijk gemaakt via PoliPlus. Om het zoeken in bestanden gemakkelijker te maken zijn zoekfilters opgenomen. Het resultaat van het gebruik van de AMC Webbibliotheek is als poster gepresenteerd op het congres van European Project Migrant-Friendly Hospitals in december 2004.

De Medische Bibliotheek schafte in 2004 minder boeken aan en bespaarde bijna € 20.000,- op bindkosten. De bespaarde gelden zijn volledig ten goede gekomen aan de elektronische tijdschriftcollectie.

Het gebruik van databases en het gebruik van elektronische boeken is in 2004 verder gestegen. Op basis van deze gebruikersgroei zijn de licenties voor 2005 verlengd. Er is een abonnement genomen op Medlink Neurology, en MIDIRS (verloskunde) en het AMC is lid geworden van PLOS.

Het is de Medische Bibliotheek gelukt om de verwerkingstijd van de aangevraagde boeken te versnellen. Het was eind 2004 mogelijk om een boek gemiddeld na drieënhalve week beschikbaar te hebben, tegen een doorlooptijd van negen weken begin 2004. De bibliotheek zal trachten deze tijd nog enigszins te bekorten.

Faculteitsbibliotheek Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica

Huisvesting

In 2004 is de inrichting van het Studie en Informatie Centrum (SIC) van de Faculteit der Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica (FNWI) gerealiseerd. Het SIC is gevestigd in de voormalige Scheikundebibliotheek op het Roeterseiland en herbergt de collecties van Natuurkunde, Scheikunde en Fysische Geografie. Met de instelling van het SIC is het aantal vestigingen van de bètabibliotheek teruggebracht tot zes. De coördinatie hiervan geschiedt door de adjunct-bibliothecaris, die de leiding heeft over de dagelijkse gang van zaken in de hele bibliotheek. Zij is hiertoe met ingang van 2004 aangesteld.

Daarnaast stond het jaar in het teken van verdere voorbereidingen op de gezamenlijke inhuizing in de nieuwbouwbibliotheek in de Watergraafsmeer. Daar zal de bibliotheek zowel een studentgerichte organisatie moeten worden, met een sterk gerichte kerncollectie aan boeken, goede studiefaciliteiten en een transparante serviceverlening, als een *state of the art* digitale bronnencollectie, die past bij de wetenschappelijke ambitie van de faculteit.

Dienstverlening

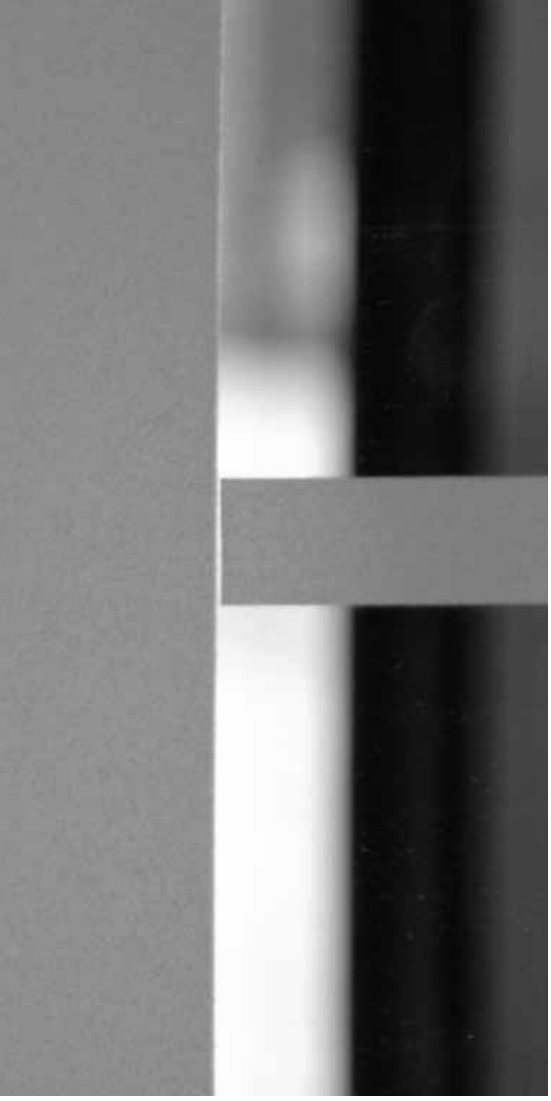
Behalve een bronnencollectie biedt het SIC plaats aan dertig computerwerkplekken, een werkgroepzaal en een leestafel. De balie zal in de nabije toekomst niet alleen bemenst worden door bibliotheekpersoneel, maar in de loop van 2005 ook door de onderwijsbureaus Exacte Wetenschappen en Informatiewetenschappen. Dit hybride frontoffice heeft tot doel de studenten van dienst te kunnen zijn op het gebied van allerlei soorten informatie, ongeacht de dienst die verantwoordelijk is voor die informatie.

Verder heeft de bibliotheek hard meegewerkt aan het UBA-brede DARE-project, dat alle publicaties van de UvA via open access beschikbaar wil stellen. Voor de bibliotheek was dat in eerste instantie een grote hoeveelheid werk, maar door de goede afspraken zal de invoer in de toekomst meer geleidelijk en geïntegreerd met andere informatiesystemen geschieden.
2004 is ook het jaar waarin de eerste contracttermijn met de meeste uitgevers van digitale tijdschriften afloopt. Binnen de samenwerking van de UBA heeft de dienst zich sterk gemaakt voor nieuwe afspraken die zowel toegang voor de onderzoekers tot de belangrijkste bronnen garanderen als de kosten beperken. Dit zal zijn vruchten moeten afwerpen in 2005. ■

De UBA: voor publiek en innovatie

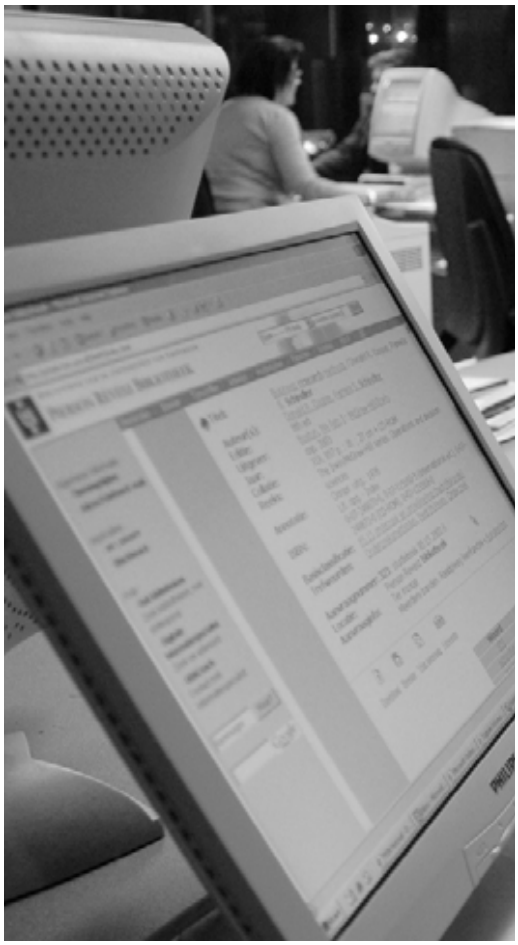
In 2004 is een nieuwe service voor UBA-gebruikers opgezet: Leveren op locatie. Gebruikers van de bibliotheek kunnen bij het aanvragen van een boek aangeven op welke locatie het boek wordt afgeleverd. Bij de keuzebalie liggen de boeken binnen maximaal 36 uur klaar. In 2004 kwam ook UvA-DARE tot leven, een digitaal archief waarin wetenschappers de elektronische versie van hun publicaties veilig kunnen bewaren.

Leveren op locatie

De keuzebalies zijn:

- ☐ Universiteitsbibliotheek - *Singel 425*
- ☐ Bungehuis - *Spuistraat 210*
- ☐ Kunstgeschiedenis/ Culturele Studies - *Herengracht 286*
- ☐ PC Hoofthuis - *Spuistraat 134*
- ☐ Algemeen Juridische Bibliotheek - *Oudemanhuispoort 4*
- ☐ Wijsbegeerte - *Vendelstraat 8*
- ☐ Medische bibliotheek – *Meibergdreef 15*
- ☐ Pierson Révész Bibliotheek - *Roetersstraat 11*
- ☐ Bushuisbibliotheek – *Kloveniersburgwal 48*
- ☐ Natuur- en Scheikunde – *Nieuwe Achtergracht 166*

Het grootste gedeelte van het boekenbezit van de UB is opgeslagen in gesloten magazijnen. Om de werken te kunnen raadplegen of lenen, moeten ze al sinds jaar en dag worden aangevraagd; vroeger handmatig met aanvraagbriefjes, sinds het automatiseringstijdperk met behulp van de computer. De aangevraagde boeken werden afgeleverd bij de balie van de UB op het Singel en vonden vanaf daar hun weg naar de gebruikers.
Tegenwoordig kunnen aanvragen uit de magazijnen worden afgeleverd op tien verschillende locaties. Wie een aanvraag plaatst in de catalogus van de UvA krijgt de mogelijkheid een zogenaamde ‘keuzebalie’ op te geven. Het aangevraagde werk wordt vanuit een van de magazijnen eerst naar de UB gestuurd en daarvandaan naar de keuzebalie. Twee keer per dag worden deze aanvragen vervolgens naar de faculteiten gebracht en worden de daar ingeleverde boeken mee teruggenomen naar de UB. Voor de gebruikers van de bibliotheek levert dit veel gemak op; voor de medewerkers op de UB extra werkzaamheden.

Bij aankomst op de UB moet nu eerst worden bekeken of het boek op de UB moet blijven of dat het naar een locatie moet worden verstuurd. De lener kan in de rubriek ‘lenersinformatie’ in de catalogus zien of het boek onderweg is naar de gevraagde keuzebalie dan wel reeds gearriveerd is.
De maximale levertijd bedraagt 36 uur. De tijd is afhankelijk van de bewaarplaats van het boek. Materialen uit het IWO-boekendepot in Amsterdam Zuidoost hebben vanzelfsprekend een langere levertijd dan de materialen uit de magazijnen op het Singel.

Ter inzage

Tijdschriften, boeken ouder dan 100 jaar en plaatwerken worden niet uitgeleend, maar slechts ter inzage gegeven. Daarnaast bestaat er nog een aantal categorieën met niet-uitleenbare werken. Van ieder boek dat uit een magazijn wordt opgevraagd, wordt nog eens gecontroleerd of het wel of niet uitleenbaar is. Niet-uitleenbare boeken dienen binnen de UB geraadpleegd te worden en kunnen dus ook niet worden verstuurd naar keuzebalies.

Succes

Inmiddels raken steeds meer gebruikers vertrouwd met Leveren op locatie. Het aantal op locatie afgeleverde boeken is in de tweede helft van 2004 flink gestegen. Het aantal bestemmingsbalies zal in de toekomst mogelijk nog uitgebreid worden. De mogelijkheden voor uitbreiding hangen vooral samen met de technische mogelijkheden van het uitleensysteem en de logistieke mogelijkheden van het vervoer naar de locaties. Een speciale projectgroep is belast met het evalueren van de huidige gang van zaken.
Tot nog toe is er geen tevredenheidsonderzoek gedaan naar deze service, maar de reacties zoals die inmiddels aan de balie en per e-mail binnenkomen, laten zien dat de gebruikers van de UB erg ingenomen zijn met deze nieuwe service.

UBAcoach, de virtuele informatiebalie

Het EDUBA-project 'Digitaal Spreekuur' is afgerond met de oplevering van een nieuwe dienst: een elektronische informatiebalie, waarin zowel de UB als een aantal faculteitsbibliotheken participeren.
Op 8 maart 2004 is de dienst *Vragen?* in werking getreden. Via een formulier aan een collectief van informatiespecialisten op allerlei terreinen bij de Bibliotheek van de UvA kan men kiezen hoe men antwoord wil krijgen: direct of interactief, via chat of via mail. De chatservice is beschikbaar op werkdagen van 10.00-17.00 uur. Per mail worden vragen in principe binnen één werkdag beantwoord. Deze service staat open voor iedereen, maar bij drukte hebben studenten en medewerkers van de UvA voorrang.

Tot en met februari 2004 gebruikte de UBA als software SupportMagic voor de virtuele informatiebalie. Sinds 8 maart is dat Questionpoint. Sinds april wordt samengewerkt met Al@din, de virtuele vragenservice van de openbare bibliotheken. Sinds september werkt deze virtuele service onder de naam UBAcoach. De virtuele informatiebalie is een samenwerking van alle UBA-vestigingen. Aan de chatfunctie werken de Pierson Révésbibliotheek en de Bushuisbibliotheek intensief mee.

In 2004 zijn er gemiddeld per maand 58 chatsessies geweest en kwamen er 186 mailvragen binnen. De gemiddelde duur van chatsessies was zeven minuten.

Wie maken gebruik van de mailservice?

UvA-studenten	29 %
UvA-medewerkers	19 %
Anderen	48 %
Onbekend	4 %
Totaal	100 %

Wie maken gebruik van de chatservice?

UvA-studenten	63 %
UvA-medewerkers	1 %
Anderen	25 %
Onbekend	11 %
Totaal	100 %

Over welke onderwerpen gaan de chatvragen?

Algemeen	8 %
Lenen/verlengen	21 %
Gebruik Digitale Bibliotheek	54 %
Reference	17 %
Totaal	100 %

Al@din

De samenwerking met Al@din houdt in dat indien aan Al@din wetenschappelijke vragen worden gesteld, deze doorverwezen *kunnen* worden naar UBAcoach. Dit is aan afspraken gebonden. Maximaal mag het gaan om tien vragen per maand, en voorafgaand aan de doorverwijzing hebben diverse Al@din-teams zich er reeds over gebogen. Al@din belooft aan haar klanten antwoorden op primaire vragen. UBAcoach beperkt zich tot antwoorden op secundair niveau: helpen zoeken naar informatie, wijzen op bronnen waarin primaire informatie te vinden is. Sinds de start van deze samenwerking in april heeft Al@din in totaal 74 vragen naar UBAcoach doorverwezen, dat wil zeggen acht per maand. De meeste lagen op natuurwetenschappelijk terrein.

Vernieuwing UBAweb

De vernieuwing van de design en structuur van het UBAweb is verder doorgevoerd. De belangrijkste onderdelen van het UBAweb zijn in 2004 in het Engels beschikbaar gekomen, zo ook de website van de Juridische Bibliotheek.
De projectfase van intranet is in het verslagjaar afgerond. De intranetsite is nu toegankelijk.

Vernieuwing Online Publiekscatalogus (OPC)

In het begin van 2004 is een vernieuwde Online Publiekscatalogus in gebruik genomen: OPC4. De voorbereidingen hiervoor hebben circa een half jaar geduurd en er is door veel medewerkers binnen de UB hieraan meegewerkt.

De versie OPC4 is in 2003/4 bij verschillende universiteiten in productie gegaan, omdat deze ten opzichte van vorige OPC-versies sterk verbeterd is. De verbeteringen hebben in het bijzonder betrekking op het zoeken. Het aantal treffers is onbeperkt en de responstijden, ook bij hele grote sets, zijn bijzonder snel. Het aantal indexen en zoekingangen dat gemaakt kan worden is nu onbeperkt. De zoekmogelijkheden zijn sterk verbeterd: niet alleen de standaardoperatoren (zoals 'en', 'of' en 'niet') kunnen gebruikt worden, maar ook 'nabijheidsoperatoren' en aanduidingen om binnen één veld te zoeken. De mogelijkheid om in verschillende formaten te downloaden is uitgebreid. Voor de GOO-thesaurus (Gemeenschappelijke Onderwerps-Ontsluiting) is een speciale taalwissel ontwikkeld, zodat gebruikers die switchen naar de Engelse interface automatisch de trefwoorden in het Engels gepresenteerd krijgen.

UvA-DARE

In 2004 is de Universiteit van Amsterdam een belangrijke archief rijker geworden: UvA-DARE. Het is de afkorting van *Digital Academic Repository* van de Universiteit van

Amsterdam. UvA-DARE maakt deel uit van een landelijk en internationaal netwerk van wetenschappelijke informatiediensten, dat gecoördineerd wordt door de Stichting SURF. SURF is de samenwerkingsorganisatie van het hoger onderwijs en onderzoek op het gebied van netwerkdienstverlening en informatie- en communicatietechnologie (ICT). In UvA-DARE, een digitaal archief beheerd door de Bibliotheek van de UvA, kan men de elektronische versie van publicaties veilig bewaren voor toekomstig gebruik. Het archief zorgt er ook voor dat de verwijzingen naar deze publicaties beschikbaar komen binnen dit netwerk van informatiediensten. Hierdoor wordt de zichtbaarheid van de publicaties vergroot.
Het idee achter dit nieuwe archief is dat de UvA graag de aan de instelling geproduceerde wetenschappelijke output in haar eigen archief opneemt en bewaart, en tegelijkertijd beschikbaar stelt voor de buitenwereld.
De Hogeschool van Amsterdam (HvA) heeft besloten om deel te nemen aan UvA-DARE. Invoermogelijkheden voor de HvA-mediatheek zijn intussen gerealiseerd.

Persoonlijke publicatielijst

Dankzij de aanwezigheid van de publicaties in de *Digital Academic Repository* wordt bovendien een persoonlijke publicatielijst automatisch gecreëerd. Deze persoonlijke publicatielijst is dan ook wereldwijd beschikbaar via het web en wordt geregeld aangevuld wanneer er een nieuwe publicatie wordt toegevoegd aan het archief. Verder kunnen de auteurs makkelijk naar deze publicatielijst linken vanuit hun eigen homepage. Het archief zorgt er tevens voor dat de publicaties ook meegenomen worden in de overzichten die via de universiteit, faculteit en afdeling of het instituut via het web beschikbaar worden gesteld.
Uiteraard beslist de auteur zelf of zijn/haar publicatie alleen maar wordt gearchiveerd of dat hij/zij de volledige publicatie (en dus niet alleen de bibliografische verwijzing of metadata) ook beschikbaar wil stellen aan geïnteresseerde onderzoekers en lezers wereldwijd.

UvA-DARE 2004

Bezoeken	43.420
Pagina's	790.797
Hits	1.281.874

UvA-DARE wordt 'geharvest'

De metadata van elektronische publicaties in UvA-DARE zijn in 2004 automatisch opgehaald door twee experimentele informatiediensten:

■ OAIster is een internationale informatiedienst waaraan honderden wetenschappelijke instellingen deelnemen. Zij bevat miljoenen records, die verwijzen naar vrij beschikbare elektronische publicaties.
http://www.oaister.org

■ DARENet is een landelijke informatiedienst waarin alle Nederlandse universiteiten, KNAW en NWO participeren. DARENet is een dienst van SURF en de DARE-partners, die tienduizenden records bevat die verwijzen naar vrij beschikbare elektronische publicaties.
http://www.darenet.nl/nl/

Proefschriften online

Een verdere belangrijke stap was de aanpassing van het promotiereglement om de digitale beschikbaarstelling van het proefschrift in UvA-DARE verplicht te stellen (met uitzonderingen). In samenwerking met de afdeling ECA van de UvA (Expertisecentrum Academische Zaken) wordt verder aan een beleidsnota gewerkt om te komen tot een voorstel tot UvA-breed beleid met betrekking tot het aanleveren van wetenschappelijke informatie in UvA-DARE via METIS, en afspraken voor wat betreft het beperkt overdragen van rechten aan uitgevers door UvA-wetenschappers en -auteurs. Metis is een onderzoeksinformatiesysteem dat volledig via het web ontsloten is, waarmee (onderdelen van) universiteiten, onderzoeksinstellingen en individuele onderzoekers online gegevens over hun onderzoek kunnen registreren en wereldwijd beschikbaar stellen. Vanaf 1 januari 2005 dienen de UvA-proefschriften ook digitaal aangeleverd te worden. Om promovendi hierover te informeren is een Nederlands- en Engelstalig informatieblad opgenomen in het pakket dat door de pedel wordt uitgereikt aan alle promovendi en op de website is ook allerhande informatie opgenomen over onder meer auteursrecht.
http://dare.uva.nl/dissertaties of
http://dare.uva.nl/dissertations

UvA Scripties Online

UvA Scripties Online is een dienst in ontwikkeling voor het elektronisch beschikbaar maken van scripties van de Universiteit van Amsterdam (UvA). UvA Scripties Online maakt deel uit van UvA-DARE. Het archief zorgt er ook voor dat de verwijzingen naar de scripties beschikbaar komen binnen een netwerk van informatiediensten. Hierdoor wordt de bereikbaarheid en zichtbaarheid van de scripties vergroot. Als eerste werden in 2004 de scripties beschikbaar gesteld van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie, en de afdelingen Psychologie, Ruimtelijke Wetenschappen en Pedagogische en Onderwijskundige Wetenschappen van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen. Scripties van andere faculteiten zullen geleidelijk in de volgende jaren volgen.
dare.uva.nl/scripties of
http://dare.uva.nl/en/scripties

SURF/DARE-subsidies

++ Voor 'Community Website voor SCHOLAR(S)'
De Stichting SURF heeft een belangrijke subsidie toegekend aan het UvA-project 'Community Website voor

Honderd UvA-auteurs in de etalage

De complete publicatielijsten en – waar mogelijk – volledige teksten van honderd UvA-auteurs zijn beschikbaar gekomen in de Digital Academic Repository van de UvA en speciaal uitgelicht in een aparte etalage. Auteurs uit de faculteiten der Economische Wetenschappen en Econometrie, Geesteswetenschappen, Maatschappij- en Gedragswetenschappen, Natuurwetenschappen, Wiskunde en Informatica, en Rechtsgeleerdheid zijn geselecteerd door hun decaan en worden hierdoor extra in de schijnwerpers geplaatst. Deze digitale etalage is met meer dan vier maanden vertraging eind december afgerond en beschikbaar gekomen.

In de digitale etalage zijn honderd auteurs opgenomen, met een totaal van ruim 11.000 bibliografische records. Voor de medewerkers van de sector Verwerving en Ontsluiting betekende alleen dit onderdeel al een inzet van in totaal 2.666 uur. Door de auteurs zijn 1.638 full-text publicaties aangeleverd, waarvan er 341 openbaar gemaakt mochten worden en 1.297 alleen voor het archief bestemd waren.

Er is een landelijke actie gestart waarbij per universiteit zo'n tien geselecteerde wetenschappers worden benaderd met het verzoek om al hun publicaties te deponeren in een institutionele repository. In totaal zal dit leiden tot een bijdrage van zo'n 150 vooraanstaande Nederlandse wetenschappers. Deze 150 mensen en hun onderzoeksresultaten vormen de nationale 'Keur der Wetenschap' en bieden een overzicht van de wetenschappelijke output van toonaangevende wetenschappers in Nederland.

Voor 'Keur der Wetenschap' zijn van de honderd UvA-auteurs uit de digitale etalage achttien auteurs voorgedragen, met samen 3.106 volledige teksten. Er zijn er uiteindelijk tien in 'Keur der Wetenschap' geplaatst, met samen 2.141 volledige teksten.
http://dare.uva.nl/etalage of
http://dare.uva.nl/showcase

SCHOLAR(S)'. Met dit project zet de UvA een belangrijke stap in de beschikbaarstelling van wetenschappelijke informatie en het ondersteunen van onderzoeksgroepen. In dit project wordt samengewerkt met het SCHOLAR-onderzoeksprogramma aan de Faculteit der Economische Wetenschappen en Econometrie van de UvA. SCHOLAR onderzoekt de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt langs de lijn van levenslang leren.
De startbijeenkomst van het project is begin oktober 2004 gehouden.
http://www.uba.uva.nl/scholars

++ Voor participatie in DARC-2 project
Het Project DARC-2 (Distributed Africana Repositories Community) is goedgekeurd door SURF/DARE. Het project wordt geleid door het Afrika-Studiecentrum (ASC) van de Universiteit Leiden. De UBA participeert in dit project.

Digitale Bibliotheek

Verbeteringsfase afgerond

Op 9 maart 2004 is een verbeteringsfase afgerond naar aanleiding van de *usability* studie van 2003. De interface van de Digitale Bibliotheek en UvA-linker is via een aantal *quick wins* verbeterd. Na de gerealiseerde *quick wins* is de nieuwe versie MetaLib 3 geïmplementeerd. De bedoeling is dat deze fase in 2005 wordt afgerond, zodat de nieuwe Digitale Bibliotheek bij het begin van het nieuwe academisch jaar in productie kan worden genomen. Dit biedt de mogelijkheid voor vakreferenten/informatiespecialisten om in de maanden juni, juli en augustus de nieuwe Digitale Bibliotheek verder te verkennen en de nodige aanpassingen te verrichten in cursusmateriaal (op het web) en op helpschermen.

Gebruik Digitale Bibliotheek:
In 2004 hebben 845.244 bezoekers gebruikgemaakt van de Digitale Bibliotheek. Dat is een toename ten opzichte van 2003 met 61%.

Gebruik Digitale Bibliotheek

In 2004 hebben 845.244 bezoekers gebruikgemaakt van de Digitale Bibliotheek. Dat is een toename ten opzichte van 2003 met 61%.

UvAvpn

In 2004 is de Digitale Bibliotheek ook toegankelijk geworden voor UvA-studenten en -medewerkers buiten het UvAnet. Voor enkele digitale diensten van de UvA, zoals de Digitale Bibliotheek en het UvAweb-CMS (voor webredacteuren), moest in het verleden een pc per se onderdeel zijn van het UvAnet. Dit is niet meer nodig. Het is sinds 2004 mogelijk de digitale UvA-diensten met andere internetverbindingen te gebruiken. Dit gaat met behulp van een nieuwe techniek, Virtual Private Networking genaamd, kortweg VPN.
Om deze toegang te realiseren is u het nodig dat een student/medewerker een (willekeurige) internetverbinding en een UvAnetID heeft en over de mogelijkheid beschikt om de VPN-software te downloaden en te installeren. Het downloaden en installeren is een eenmalige, eenvoudige actie.
www.ic.uva.nl/uvavpn.

De bijbel in de Nederlandse cultuur

Er zijn in 2004 acht bijbelboeken aan de website 'De bijbel in de Nederlandse cultuur' toegevoegd.

De site is een vraagbaak voor iedereen die meer wil weten over de bijbel en de invloed ervan op onze cultuur. De site maakt gebruik van de integrale bijbeltekst van de Nieuwe Bijbelvertaling, ontwikkeld door het Nederlands Bijbelgenootschap en de Katholieke Bijbelstichting. In 2004 zijn de bijbelboeken Amos, Jona, Openbaring, Handelingen, Ruth, Tobit, Matteüs en Zacharia toegevoegd, de andere volgen in de loop van de komende jaren. Amsterdam University Press (AUP) heeft de site ontwikkeld in samenwerking met het Nederlands Bijbelgenootschap en met ondersteuning van het VSB-fonds. De technische realisatie was in handen van het Digitaal Productiecentrum van de UBA.

Naast de oplevering van de boeken is de site uitgebreid met educatieve toepassingen door middel van twee nieuwe toegangspoorten: de Rode Draden en de Webquests.
De Rode Draden bieden bezoekers de kans om dwars door de website te surfen, zonder te verdwalen: aan de hand van bepaalde thema's worden tal van tussendeuren geopend, waardoor een nieuwe blik op de collectie wordt geboden. De Webquests bieden een educatieve toepassing van de site voor het voortgezet onderwijs. De leerlingen kunnen kiezen uit een aantal gestructureerde didactische opdrachten. Beide toepassingen zijn tot stand gekomen met steun van het VSB-fonds. De Mondriaanstichting heeft bijgedragen aan de Rode Draden.
http://www.bijbelencultuur.nl

Biblia Sacra, een nieuwe website

De Leerstoelgroep Boekwetenschap van de Universiteit van Amsterdam lanceerde in het voorjaar 2004 in samenwerking met het Digitaal Productiecentrum van de Universiteitsbibliotheek Amsterdam de website Biblia Sacra, een elektronische bibliografie van in Nederland en België gedrukte bijbels. Deze bibliografie bevat uitgebreide beschrijvingen en talrijke reproducties van typografisch en iconografisch materiaal. Biblia Sacra is een zeer uitgebreide database, geschikt voor verschillende onderzoeksdoeleinden. De informatie zal de komende jaren steeds worden uitgebreid. Biblia Sacra is het resultaat van een gecombineerd onderzoeksproject, geïnitieerd door de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam en de Faculteit Godgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Leuven.
http://www.bibliasacra.com

Zakcomputer

Er is in 2004 ook bekeken of er behoefte is om de digitale diensten en inhoud te gebruiken via een PDA (= een zakcomputertje: een personal digital assistant) en of de bibliotheek nieuwe, andersoortige diensten zou moeten ontwikkelen specifiek gericht op PDA-gebruikers. In dit project is ook de PDA-bruikbaarheid van de huidige UBA-diensten geïnventariseerd en is concrete ervaring opgedaan in verschillende omgevingen. Dit project is door de UB en de Medische Bibliotheek gezamenlijk uitgevoerd en medio 2004 afgerond met een rapportage waarop verdere stappen kunnen worden gebaseerd.

Geïntegreerd zoeken in de Digitale Bibliotheek UvA

Hieronder staan de statistische gegevens aangaande het gebruik van de bestanden in de Digitale Bibliotheek. Van een aantal bestanden zijn ook de totalen bekend, zodat het aandeel van via de geïntegreerde interface tot stand gekomen zoekopdrachten berekend kan worden:

My library

In de Digitale Bibliotheek is het mogelijk de favoriete bestanden en elektronische tijdschriften apart te selecteren in een gepersonaliseerde 'eigen bibliotheek' *(my library)*. Bij het inloggen met het persoonlijke UvAnetID komt men dan terecht in de eigen omgeving, met de bestanden en tijdschriften die men regelmatig wil raadplegen. Door die personificatie is het ook mogelijk de gevonden resultaten op te slaan in een bewaarset. Tevens kan men de zoekgeschiedenis opslaan voor geautomatiseerd toekomstig hergebruik. Ook kan men de zoekstrategie vastleggen in een zoekprofiel, dat via de attenderingsdienst ervoor zorgt dat regelmatig nieuwe zoekacties automatisch worden uitgevoerd volgens het aangemaakte zoekprofiel, en de resultaten worden toegestuurd per e-mail.

Pilotproject met nieuw plaatsingssysteem

In 2004 is een pilotproject NPS (nieuw plaatsingssysteem) voor de collectie Klassieken en Archeologie gestart. Binnen dit project worden circa 30.000 boeken, afkomstig uit zes verschillende deelcollecties, ieder met een eigen plaatsingssystematiek, voorzien van nieuwe, uniforme signaturen. Het nieuwe systeem is ontwikkeld in samenwerking met de Letterenbibliotheek van de Universiteit Utrecht op basis van de Nederlandse Basisclassificatie. In 2004 werd dat nieuwe plaatsingssysteem toegepast op ongeveer de helft van de collectie. Het project bij Klassieken & Archeologie wordt in 2005 afgerond.

Zoekacties in 2004

De toptien (in absolute aantallen) van geïntegreerde zoekacties zijn:

Naam bestand	Geïntegreerde zoekacties
Bibliotheek van de UvA	58.106
Online contents (OLC)	41.202
Nederlandse Centrale Cat.	37.033
Scriptiebestand UvA	26.598
Academic Search Premier	19.794
PiCarta	15.668
PsycINFO	15.056
Sociological abstracts	12.246
PubMed	7.545
Communications Mass Media	7.052

Retroconversie-project afgerond

Eind 2004 werd, na een looptijd van dertien jaar, het retroconversie-project afgerond. De conversie van 917.839 titels van de oude alfabetische kaartcatalogus naar het GGC vergde ruim 330 manjaren werk. Het Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogussysteem (GGC) heeft zich sinds 1978 ontwikkeld tot een efficiënt en betrouwbaar hulpmiddel in de bedrijfsvoering van bibliotheken voor het catalogiseren van allerlei soorten publicaties. Niet alleen boeken en tijdschriften, maar ook bijvoorbeeld brieven, kaartmateriaal, audiovisuele publicaties, cd-roms en online bronnen kunnen in het GGC worden beschreven. In 2004 werden de laatste 46.878 titels geconverteerd.

Acquisitie

In het verslagjaar werden 15.643 publicaties besteld, een daling van 12% ten opzichte van het piekjaar 2003. Deze daling werd veroorzaakt door enkele krimpende budgetten. Het aantal verwerkte banden bedroeg 17.077, een daling van 3,9% ten opzichte van het voorgaande jaar.

Ten behoeve van de efficiency wordt vanaf 2002 voor de boekbestellingen gebruikgemaakt van zogenaamde *approval plans*, een overeenkomst tussen bibliotheek en leveranciers. De overeenkomst bestaat uit nauwkeurig omschreven aanschafprofielen. Op basis daarvan maakt de leverancier een selectie uit nieuw verschenen publicaties en levert die direct aan de bibliotheek *(approval plans)* of attendeert de bibliotheek daarop *(slip orders)*, die vervolgens besluit wel of niet tot bestelling over te gaan. Van aanvang af werd nog niet voor alle vak- en taalgebieden van deze methode gebruikgemaakt.
Het aantal bestellingen via *approval plans* steeg in 2004 aanzienlijk: van 167 in 2003 naar 1.013 in 2004. Ook het aantal bestellingen via *slip orders* steeg van 969 in 2003 naar 1.405 in 2004. Deze stijgingen laten zich verklaren doordat in de loop van 2004 ook Nederlandse Taal- en Letterkunde, Theologie, Rosenthaliana (Judaica) en PSCW (gedeeltelijk) overgingen op het gebruik van *approval plans* en/of *slip orders*.

Tijdschriftabonnementen

In totaal werden er ongeveer 700 nieuwe tijdschrifttitels toegevoegd aan de collectie die beschikbaar is voor medewerkers en studenten van de UvA. Het gebruik van tijdschriftartikelen uit elektronische tijdschriften is wederom gestegen ten opzichte van het vorige jaar: in 2003 zijn ongeveer 1.300.000 artikelen bekeken, in 2004 is dit aantal gestegen tot meer dan 1.500.000 artikelen.

Het aantal papieren en gecombineerde (papieren én elektronische) tijdschriftabonnementen is in 2004 verder gedaald tot 7.618 (in 2003 bedroeg het aantal nog 7.950). Het aantal ingecheckte tijdschriftafleveringen daalde tot 44.312 (was 48.517 in 2003).

Het aantal abonnementen op elektronische tijdschriften *(online only)* steeg opnieuw en bedroeg eind 2004 circa 13.000 titels (was 11.700 in 2003). Het bestellen, de financiële verwerking, de ontsluiting en het beheer van de elektronische abonnementen vergen veel capaciteit.

Catalogusproductie

In het verslagjaar werden 44.979 publicaties (monografieën, meerdelige publicaties, oude drukken, kaartmateriaal, elektronische documenten en audiovisueel materiaal) gecatalogiseerd, waarvan er 21.822 bestemd waren voor de facultaire bibliotheken. Een stijging van 7% ten opzichte van 2003. Naast de nieuwe aanwinsten werden veel oude 'voorraden' weggewerkt. De productiviteit per medewerker steeg in 2004 met 15%. Door de afdeling werden bovendien 14.576 thesaurusrecords ingevoerd en 5.573 titels verwijderd.

Veel extra werk is door de afdeling Verwerving en Ontsluiting in 2004 verzet ten behoeve van de Bijzondere Collecties. In 2003 was al een begin gemaakt met de daadwerkelijke conversie en plaatsing van titels uit de Bijzondere Collecties die nog niet (volledig) in de catalogus zaten. Om gebruikers van dit bijzondere materiaal van dienst te zijn, moeten niet alleen aanpassingen worden doorgevoerd in de presentatie van de titels in de catalogus, ook moeten er vele zoeksleutels aan toegevoegd worden. Het betrof in 2004 in het bijzonder ontsluitingswerkzaamheden ten behoeve van het Universiteitsmuseum, de Kaartenzaal, het zogeheten OTM-project (gericht op de verhuizing naar de Oude Turfmarkt; hieronder viel een aantal niet eerder beschreven topstukken), de ISIS-Pica-conversie en de EAD-activiteiten (EAD staat voor Encoded Archival Description, een internationaal toegepaste datastructuur voor de beschrijving van de inhoud van archieven).

Onderwerpontsluiting

In het verslagjaar werden totaal 26.006 publicaties op onderwerp ontsloten (Basisclassificatie-code en GOO-trefwoorden), waarvan 585 elektronische tijdschriften. 17.155 titels werden ontsloten door de vakreferenten UB/GW en 7.861 titels door de overige faculteitsbibliotheken. Voldoening schept het feit dat de aanzienlijke structurele achterstanden op het terrein van de onderwerpontsluiting inmiddels goeddeels tot het verleden lijken te behoren. ■

Letteren en cijferen:

De UBA telt op

UBA Uitleenstatistiek

Overzicht van uitleningen, exclusief verlengingen, over de periode 2000 t/m 2004

Bibliotheek	2000	2001	2002	2003	2004
UB	136.388	136.340	143.130	160.911	163.040
Theater-, Film- en TV-wetenschap	1.473	5.324	5.607	5.615	6.424
Wijsbegeerte	7.237	7.303	7.935	8.225	9.147
Kunstgeschiedenis	8.913	9.071	9.715	10.689	13.112
Internationaal Recht	7.244	7.944	8.024	9.406	9.719
Cedla	0	5.125	6.591	10.384	8.032
Juridische Bibliotheek	38.564	34.650	31.080	32.747	32.479
Medische Bibliotheek	2.394	2.155	2.317	2.185	2.634
Mediatheek ACTA	3.421	2.688	3.018	3.427	3.405
Artisbibliotheek	0	0	0	0	256
Sterrenkunde en Informatica	0	0	0	0	335
Scheikunde	1280	1136	1.058	1.212	1.357
Biologisch Centrum Anna's Hoeve	631	1.003	1.147	1.397	1.316
Wiskunde en Informatica	2.889	2.851	2.667	2.853	2.961
Bushuisbibliotheek	25.160	27.206	39.230	46.894	47.829
Natuurkunde	0	0	985	1.150	447
NEV	0	0	70	503	679
Pierson Révész Bibliotheek	33.269	30.831	28.812	31.419	31.590
Bungehuis	13.866	12.767	14.370	19.992	19.028
P.C. Hoofthuis	25.348	25.284	28.751	32.825	38.286
Totaal	**308.077**	**311.678**	**334.507**	**381.834**	**392.076**
Jaarlijkse toename in %		*1,1*	*7,3*	*14,1*	*2,6*

Aantal verwerkte bestellingen en tijdschriften

Aantallen	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Lopende abonnementen: papier	6.521	6.877	7.592	8.197	8.542	10.921	11.681	12.550
Lopende abonnementen: papier + online	1.097	1.071	1.067	1.200	1.500	n.a.	n.a.	n.a.
Lopende abonnementen: online only	13.000	11.000	10.000	2.345	1.500	n.a.	n.a.	n.a.
Totaal	**20.618**	**18.948**	**18.659**	**11.742**	**11.542**	**10.921**	**11.681**	**12.550**
Ingecheckte tijdschriftafleveringen	44.312	48.517	53.015	57.121	66.687	71.396	78.881	82.111
Bestelde monografieën (*)	15.643	17.692	15.515	11.389	10.804	14.524	12.038	12.484
approval plans	*1.013*	*167*	*195*	-	-	-	-	-
slip orders	*1.405*	*969*	*617*	-	-	-	-	-
Verwerkte banden	17.077	17.770	15.602	12.649	13.951	13.970	13.136	15.379
Nieuwe catalogusrecords in GGC (tijdsch.) (**)	n.a.	n.a.	n.a.	6.849	6.187	4.680	5.674	5.837
Records verwerkt bij	-	22.742	n.a.	9.000	10.000	2.825	8.546	3.278
tijdschriftenmatching (**/afgerond)								

(*) incl. NWO-gelden

(**) gegevens deels niet beschikbaar als gevolg van storing Pica-statistiek

Aantal gecatalogiseerde publicaties

Monografieën	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Monografieën: aanschaf (*)	26.766	24.330	19.409	18.313	16.987	14.000	44.911	52.000
Monografieën: geschenken	-	5.228	10.177	8.470	8.978	10.500	-	-
Themanummers, supplementen e.d.	-	-	-	-	440	4.000	-	-
Meerdelige publicaties	4.634	4.308	5.096	7.595	6.053	7.000	-	-
E-doc's	1.323	1.128	758	820	929	200	-	-
Av-materiaal	52	-	-	-	-	~	-	-
Ouder materiaal (in 1999: afgesloten)	-	-	-	-	-	2.300	-	-
Oude drukken	4.765	2.004	1.850	2.933	1.700	-	-	-
Kartografisch materiaal	1.443	830	868	785	883	-	-	-
Subtotaal	**38.983**	**37.828**	**38.158**	**38.916**	**35.970**	**38.000**	**44.911**	**52.000**
Retroconversie	5.996	4.282	8.617	3.617	2.707	6.000	2.397	-
Totaal	**44.979**	**42.110**	**46.775**	**42.533**	**38.677**	**44.000**	**47.308**	**52.000**

(*) vanaf 2001: incl. ongecatalogiseerd materiaal, themanummers, delen uit series, AV-materiaal e.d.

Metadata	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Digitale Etalage	11.822	-	-	-	-	-	-	-

Aantal op onderwerp ontsloten publicaties

Aantal	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997
UB/GW (vakreferenten)	17.155	17.305	16.348	18.107	19.447	8.645	10.573	15.832
UB/GW (m.i.v. 1-4-2002 / reeds ontsloten UB-bezit)	990	3.431	1.741	-	-	-	-	-
In (overige) faculteitsbibliotheken	7.861	7.834	7.972	6.815	7.640	16.500	n.a.	n.a.
Totaal	**26.006**	**28.570**	**26.061**	**24.922**	**27.087**	**25.145**	**n.a.**	**n.a.**

Aantal retrotitels

Aantal	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Retro in UB (inclusief GW/PSCW)	46.878	61.956	74.596	73.595	93.918	74.509	89.004	56.765
Retro t.b.v. Metamorfoze-project	-	-	-	3.018	-	8.455	-	-
Retro oude drukken (afgerond)	-	26.770	25.557	9.230	6.051	5.680	-	-
Retro 'bijzondere talen'	7.972	8.570	3.646	8.334	7.143	6.051	2.823	-
Totaal	**54.850**	**97.296**	**103.799**	**94.177**	**107.112**	**94.695**	**91.827**	**56.765**

Jaarrekening UB 2004 in k€

	Jaarrekening 2004	Jaarrekening 2003
Toegekend budget	9.352	9.702
Werk in opdracht van derden	140	174
Overige inkomsten	3.744	3.221
Totale baten	**13.236**	**13.097**
Personele lasten	8.895	8.878
■ Personeel in dienst	7.640	7.570
■ Personeel niet in dienst	1.279	1.318
■ Voormalig personeel	- 74	-53
■ Overige personele lasten	50	43
Overige lasten	4.162	4.163
Totale lasten	**13.057**	**13.041**
Saldo baten en lasten	178	56
Financiële baten en lasten	40	66
Resultaat gewone bedrijfsvoering	218	122
Bijzondere baten en lasten	0	0
Exploitatieresultaat extern	218	122
Mutatie bestemde reserve	- 218	-138
Resultaat	0	-16

Overzicht van het gebruik van de digitale informatiebestanden 1996-2004

A. Algemeen overzicht	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996
B. Digitale Bibliotheek	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**
■ gebruikers	845.244	521.292[1]	–	–	–	–	–	-	-
C. Inhoud	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**	**Zoekacties**
■ OPC	onbekend[2]	onbekend[2]	1.789.617	1.087.309	–	–	–	–	–
■ Pica bestanden									
– PiCarta	814.741	664.585	696.241	448.972	223.561	83.092	29.814	–	–
– Online Contents	282.133	220.162	27.551	47.271	78.342	103.709	102.390	107.567	114.914
– NCC	313.749	331.106	137.940	175.765	217.026	240.005	213.206	180.967	162.032
– AdamNet	1.142	787	2.931	3.824	5.592	6.324	?	8.312	15.813
– OBN	62.409	49.791	34.270	34.537	37.646	28.392	23.197	29.120	33.227
– Krantenbank	(Zie LexisNexis) –	92.871	59.965	–	–	–	–	–	–
■ LexisNexis	76.059	–	–	–	–	–	–	–	–
■ Citrix (3 per login)	(27.468)	(22.512)	(28.218)	(54.987)	(56.355)	(58.509)	(45.856)	–	–
■ Web of Science	243.158	–	–	–	–	–	–	–	–
■ CSA bestanden	118.568	–	–	–	–	–	–	–	–
■ ERL bestanden	**Records**	**Records**	**Records**	**Records**	**Records**	**Records**	**Records**	**Records**	**Records**
	4.113.214	3.983.686	3.049.044	2.720.602	1.436.851	1.377.456	838.740	510.348	–
■ DPC	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**
– UvA–DARE	43.420	–	–	–	–	–	–	–	–
– Beelddatabanken	19.055	14.322	17.279	8.543	–	–	–	–	–
– Tekstdatabanken	1.511	1.642	1.685	412	–	–	–	–	–
– Tijdschriften	41.955	29.683	22.414	41.279	–	–	–	–	–
– Elekt. woordenboeken	221.880	83.272	–	–	–	–	–	–	–
– Collecties	21.756	26.920	21.430	27.376	–	–	–	–	–
– Multimedia edities	72.775	49.559	19.845	–	–	–	–	–	–
– Online inventarissen	4.070	–	–	–	–	–	–	–	–
– Websites	36.530	29.319	17.880	–	–	–	–	–	–
	Full text	**Full text**	**Full text**	**Full text**	**Full text**	**Full text**	**Full text**	**Full text**	**Full text**
■ Opmaat	18.664	17.653	19.792	18.304	14.883	18.411	18.281	–	–
■ Elektr. Tijdschriften									
– Academic SP (EBSCO)	555.436	274.692	1.941	–	–	–	–	–	–
– American Chemical Soc.	40.652	53.512	29.470	18.133	10.675	–	–	–	–
– AIP / APS	15.704	9.824	9.837	11.047	–	–	–	–	–
– Am. Soc. for Microbiol.	28.028	22.623	34.678	12.151	9.712	–	–	–	–
– Blackwell	39.885	38.824	15.781	–	–	–	–	–	–
– Business SP (EBSCO)	183.114	152.176	31.005	18.353	–	–	–	–	–
– Ingenta	16.679	17.771	–	–	–	–	–	–	–

	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997	1996
– Ingenta Select	16.436	13.823	–	–	–	–	–	–	–
– Ingenta Connect (sep.-dec.)	2.535	–	–	–	–	–	–	–	–
– JSTOR	52.356	37.234	33.086	21.734	5.003	–	–	–	–
– Kluwer Academ. Publ.	37.555	28.970	20.147	–	–	–	–	–	–
– Nature group	65.181	59.720	23.489	–	–	–	–	–	–
– PloS biology (apr-dec)	1.089	–	–	–	–	–	–	–	–
– PloS medicine (okt-dec)	175	–	–	–	–	–	–	–	–
– Project Muse	10.777	16.719	12.837	8.390	3.722	–	–	–	–
– Science Direct	377.140	261.989	163.010	112.152	34.076	–	–	–	–
– Science Direct Backfiles	19.467	17.660	–	–	–	–	–	–	–
– Science Online	25.307	19.992	20.431	23.355	15.462	–	–	–	–
– Springer verlag	27.170	21.739	17.831	–	–	–	–	–	–
– Wiley Interscience	53.125	80.641	64.550	–	–	–	–	–	–
D. Diensten	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**	**Aantallen**
■ Geïntegreerd zoeken	296.968	171.727[1]	–	–	–	–	–	–	–
■ UvA–linker	538.959[3]	547.569	33.741[4]	–	–	–	–	–	–
■ Geregistreerde gebruikers	8.871	10.113[1]							
■ My library									
– eigen lijst db	10.822	2.071[1]							
– eigen lijst tijdschriften	3.487	2.655[1]							
– klant met bewaarset	820	732[1]							
– items in bewaarset	33.987	20.466[1]	–	–	–	–	–	–	–
– klant met zoekgeschied.	1.080	537[1]	–	–	–	–	–	–	–
– klant met attenderingen	395	157[1]	–	–	–	–	–	–	–
E. UBAweb	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**	**Verblijf**
■ UBAweb	1.032.292	1.027.773	1.261.745	1.360.450	1.086.030	701.841	377.088	144.440	–
F. ADB PC's	**Hits**	**Hits**	**Hits**	**Hits**	**Hits**	**Hits**	**Hits**	**Hits**	**Hits**
■ ADB PC's	31.937.304	30.633.979	18.925.944	–	–	–	–	–	–

1. Periode februari tot en met december 2003.

2. Met de oplevering van OPC4 is het Pica nog niet mogelijk deze cijfers aan te leveren.

3. Er is een verschil met het 'tellen' van de dienst t.o.v. 2003 en 2002. Voorheen werd elke pop-up van het uva-linker-scherm (request) *als een eenheid geteld; met ingang van 2004 telt het alleen mee als daadwerkelijk van de dienst gebruik gemaakt wordt* (click through). *Vandaar dat, ondanks een stijging van het gebruik, het totaal aantal gebruikmakingen van de dienst in 2004 iets lager lijkt dan die van 2003.*

4. Periode september tot en met december 2003.

En dan is er altijd nog het bijzondere...

Ordenen, ontsluiten, plaatsen, opknappen, op microfiche zetten, herordenen, beschrijven, indelen, verbeteren, scannen, digitaliseren, dossiers vormen, restaureren, archiveren, omnummeren, beschermen, collecties vormen, deselecteren, afstoten, onderhouden…, het is een niet-aflatende stroom van activiteiten achter de schermen van de UBA. Maar als deze werkzaamheden betrekking hebben op de verzamelingen van de Bijzondere Collecties vallen zij toch op.

Schoonmaken en verhuizen

Bijzondere Collecties (BC) is de sector waar een belangrijk deel van het academisch erfgoed van de UvA wordt bewaard. BC is verantwoordelijk voor al het materiaal van vóór 1850 en voorts alles wat om een andere reden dan 'ouderdom' zeldzaam of kostbaar is. Dat schept verplichtingen. Bijzondere Collecties is niet een aantal naast elkaar bestaande collecties, maar één geheel, een verzameling verzamelingen, die in onderlinge samenhang aan het publiek gepresenteerd en beschikbaar gesteld worden. En dat 'publiek' beperkt zich in het geval van de Bijzondere Collecties niet uitsluitend tot de academische wereld, en helemaal niet alleen tot de UvA.
Betere ontsluiting en grotere zichtbaarheid: symbool van deze doelstellingen zijn de plannen voor het nieuwe gebouw aan de Oude Turfmarkt, waarin de oude collecties en de hedendaagse wereld zullen samenkomen. In 2004 is begonnen met de bouw van het nieuwe onderkomen op een prachtige plaats in de stad, pal naast het Allard Pierson Museum. De voorbereidingen voor de verhuizing gingen in 2004 in volle vaart verder. De verhuizing is een gigantisch karwei, uitgesplitst in maar liefst 18 deelprojecten. Het verplaatsen van ongeveer 3,5 kilometer bijzondere boeken, handschriften, kaarten, prenten en andere objecten vereist bijzondere zorg: de boeken moeten in een zo goed mogelijke conditie verkeren en alles moet teruggevonden kunnen worden, dus beschreven zijn, en genummerd worden naar de plaatsing in het nieuwe gebouw. Er werden twee grote, gelijkoplopende projecten gestart: omnummering van het materiaal dat meegaat in de verhuizing en het verbeteren van de fysieke conditie van de boeken, zodat ze tijdens de verhuizing niet kunnen beschadigen, in vaktermen: de passieve conservering. Vooral het laatste project verbetert de bewaar- en gebruiksconditie van de boeken voor een lange termijn. Beide projecten duren bijna twee jaar, en zorgen tegelijk voor een soort reusachtige voorjaarsschoonmaak, die maar één keer in de eeuw voorkomt.

Innovatie en presentatie

Een nieuwe behuizing vraagt hernieuwde aandacht voor het bereiken van nieuwe gebruikers. Tentoonstellingen, lezingen en andere activiteiten brengen Bijzondere Collecties onder de aandacht. Maar in de digitale wereld is het voor BC ook van belang digitaal zichtbaar te zijn. BC heeft in 2004 een aantal belangrijke stappen gezet op het gebied van digitaal ontsluiten van de verzamelingen.
De bedoeling is om bij de opening van het nieuwe fysieke gebouw ook een nieuw virtueel gebouw te kunnen betrekken.

BC in de algemene Catalogus

Er is in 2004 hard gewerkt aan het invoeren van alle bestanden van de Bijzondere Collecties in de algemene Catalogus. Zo is bijvoorbeeld de collectie van het Universiteitsmuseum voortaan toegankelijk via de algemene publiekscatalogus. In dit bestand kan nu op eenvoudige wijze doorgekoppeld worden naar de beelddatabank van gedigitaliseerde schilderijen.
Een groot deel van de collectie 'Kaartenzaal' is in 2004 in de OPC ondergebracht. Ook de catalogus van het Allard Pierson Museum is nu opgenomen in de OPC, waardoor de beschrijvingen van de objecten van het museum voor de gehele wereld beschikbaar zijn, wat in de museumwereld misschien wel een unicum is.

Online inventarissen

De bibliotheek heeft een begin gemaakt met de digitale ontsluiting op collectie- en archiefniveau van haar rijke cultuurhistorische bezit. BC is zo groot dat lang niet alles is beschreven (of zelfs beschreven kan worden) op itemniveau. Daarom wordt gewerkt aan de beschrijving van de vele honderden collecties, als collecties doorzoekbaar op trefwoorden en van illustraties voorzien. BC werkt hierbij samen met de Universiteitsbibliotheek Leiden en de Koninklijke Bibliotheek.
Een eerste reeks inventarissen is in 2004 online beschikbaar gekomen. Onderzoekers kunnen via deze inventarissen collecties identificeren en bepalen of zij materiaal bevatten dat voor hun onderzoek van belang is. Bovendien wordt de 'intellectuele samenstelling' van de collectie of het archief vastgelegd, wat voor toekomstig onderzoek van belang is. Met deze inventarissen zal de UBA op termijn alle relevante collecties en archieven ontsluiten.

Online inventarissen 2004	Bezoeken	Pagina's	Hits
(vanaf eind februari 2004)	4.070	13.897	45.072

De site 'Online inventarissen' biedt toegang tot een groeiend aantal collecties en archieven in beheer bij de Bijzondere Collecties.
Van de volgende collecties en archieven zijn inmiddels inventarissen online beschikbaar:
- Collectie Van Benthem & Jutting
- Archief van het Amsterdams Boekverkopersgilde
- Collectie A.N.J. den Hollander
- Collectie Gerardus van Papenbroeck
- Collectie Jacob Visser
- Collectie Jan van Krimpen
- Collectie Voorlichtingsbureau voor de Voeding
- Collectie kookboeken.

http://dpc.uba.uva.nl/inventarissen

Voor deze online inventarissen maakt de Bibliotheek van de UvA gebruik van een zogenaamde XML Document Type Definition 'Encoded Archival Description' (EAD), een open standaard die vooraanstaande internationale bibliotheken en archieven gebruiken. Het is tevens een internationaal uitwisselingsformaat, waardoor de mogelijkheid ontstaat om gezamenlijke zoekdiensten op te zetten. De Library of Congress en de Society of American Archivists beheren de EAD-standaard. De UBA is de eerste bibliotheek in Nederland die er gebruik van maakt.

Bijzondere projecten

Geheugen van Nederland: Surinamica

Voor het Geheugen van Nederland werd de afgelopen twee jaar een digitaliseringsproject uitgevoerd onder de titel 'Suriname: een digitale geschiedenis'.
De selectie voor het project is een dwarsdoorsnede van de materialen op het gebied van Suriname bij de UBA, die op dit gebied een uitgebreide collectie bezit. Daarbij is in het algemeen gelet op brede interesse.

Metamorfoze

De UBA neemt deel aan het nationale programma Metamorfoze, dat gesubsidieerd wordt door het ministerie van OC&W. Dit programma beoogt onder meer het behoud van de Nederlandse boekproductie en heeft specifiek voor de UBA een tweeledig doel:
- De Nederlandse boekproductie tussen 1900 en 1909: deze werd in 2004 nagenoeg afgerond. Er werden ongeveer 10.000 boeken op microfiche gezet. Daarnaast werden ongeveer 2.500 boeken ontzuurd.
- Literaire collecties: de verwerking van de Verwey-collecties is ver gevorderd.

Nieuwe, goedgekeurde projectvoorstellen in 2004 zijn:
- de tranches Reveil 2 & 3. Hierdoor heeft de UBA nu middelen om de gehele Reveil-collectie te conserveren en om microfilms óf digitale beelden te maken.

■ de aanpak van de internationaal waardevolle collecties Pekidim en Amarkalim (meer dan 10.000 Hebreeuwse brieven worden gecatalogiseerd en digitaal beschikbaar gesteld) en de cultuurhistorische collectie Samson (ongeveer twee meter archief van Philip Abraham Samson, een belangrijke bron voor de twintigste-eeuwse geschiedenis van de joden in Suriname).

Beelddatabanken

De bibliotheek van de UvA beschikt over diverse beelddatabanken: *http://dpc.uba.uva.nl/beelddatabank*. In 2004 zijn er twee nieuwe bijgekomen: een op het gebied van bijzondere verzamelingen en een op het gebied van botanie. Het Digitaal Productiecentrum was verantwoordelijk voor de technische realisatie van deze beelddatabanken.

Beelddatabank Bijzondere Verzamelingen

Vooruitlopend op de bouw van de nieuwe bibliotheek voor de Bijzondere Collecties aan de Oude Turfmarkt, heeft de UB in 2004 elektronisch de deuren van deze collecties voor het publiek geopend. Een digitale presentatie en een beelddatabank werpen vanuit een aantal thematische invalshoeken licht op de voor Nederland unieke 'verzameling verzamelingen' van de UBA. De illustraties en toelichtende teksten lichten een tipje van de sluier op van deze omvangrijke collectie, die ruim 12 kilometer kastplank in beslag neemt.
http://dpc.uba.uva.nl/bijzondereverzamelingen

Beeldatabank Botanie

De tentoonstelling 'Geloof alleen je eigen ogen' over Frederik Ruysch is aanleiding geweest om alle aquarellen van de Moninckx Atlas te digitaliseren en voor iedereen zichtbaar te maken in de nieuwe Beelddatabank Botanie.

In maart 1685 werd de medicus en botanicus Frederik Ruysch (1638-1731) aangesteld om les te geven in de plantkunde in Amsterdam. Deze lessen vonden plaats in de Hortus Medicus in de Plantage. Vele uitheemse planten, die door VOC-schepen waren meegebracht, werden in deze tuin opgekweekt, vooral voor medisch gebruik. In het jaar volgend op de aanstelling van Ruysch werd besloten deze bijzondere planten vast te leggen met behulp van aquarellen. Het is ongetwijfeld geen toeval geweest dat de schilder Jan Moninckx, schoonzoon van Ruysch, de opdracht kreeg deze te vervaardigen. Hij werd bijgestaan door een familielid, Maria Moninckx, en twee andere kunstenaars. In de periode 1686-1709 vervaardigden ze 420 schitterende aquarellen van exotische gewassen. Deze collectie is bekend geworden onder de naam Moninckx Atlas. De gehele atlas werd door de Hortus in 1861 overgedragen aan de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Amsterdam en vormt daar nu een van de pronkstukken. *http://dpc.uba.uva.nl/collectiebotanie*

Beelddatabank Botanie

2004 (eind okt.- dec.)	**Bezoeken**	**Pagina's**	**Hits**
	1.449	4.627	8.345

Beelddatabank Bijzondere Verzamelingen

2004 (sept.- dec.)	**Bezoeken**	**Pagina's**	**Hits**
	2.098	5.288	5.288

Bruiklenen voor tentoonstellingen

Op de sector Bijzondere Collecies wordt regelmatig een beroep gedaan voor het uitlenen van stukken voor tentoonstellingen. Zo ook in 2004. Van de vele bruiklenen noemen we slechts die voor de grote tentoonstelling 'Marokko: 5000 jaar cultuur' in de Nieuwe Kerk van Amsterdam.

Geschenken voor Zeldzame & Kostbare Werken

De UB mag zich verheugen in een gestage stroom geschenken. Een greep uit de 'oogst' van 2004:
■ collegedictaat van G. Scheltinga's *Verklaaring, ende uitbreiding van de Inleiding tot de Hollandsche Regtsgeleerdheid* van Hugo de Vries;
■ vijftien documentatiedossiers van private-press De Ammoniet;
■ een bijzonder handschrift uit het midden van de zeventiende eeuw dat ongepubliceerde Hebreeuwse grammatica's van de hand van twee van de grote leiders van de Portugees-joodse

gemeenschap in het zeventiende-eeuwse Amsterdam bevat: Menasseh ben Israel (1604–1657) en Isaac Aboab da Fonseca (1605-1693);
- een Nederlandstalig Theatrum Orbis Terrarum van Ortelius met aanvullingen tot 1584;
- een Nederlands stedenboek van Joan Blaeu in twee delen, een versie met late toevoegingen en onverwachte stadsplattegronden en prenten.

Universiteitsmuseum

Een belangrijk moment in 2004 was de verhuizing, in februari, uit de Agnietenkapel naar de Herengracht. Na 76 jaar kwam een eind aan de nauwe relatie tussen het Universiteitsmuseum en dit gebouw, dat in 1632 de bakermat was van de UvA.
De Herengracht biedt slechts een tijdelijk onderkomen; op termijn zal het Universiteitsmuseum met de Bijzondere Collecties meeverhuizen naar de Oude Turfmarkt.

Gelden voor behoud

Veel energie en capaciteit zijn gestoken in behoudsprojecten. Er is een begin gemaakt met de conservering van de Collectie van het Amsterdams Archeologisch Centrum (veldtekeningen en fotomateriaal), met circa 120.000 items de grootste collectie die het Universiteitsmuseum ooit onder handen heeft gehad. Daarnaast zijn de conserveringsprojecten betreffende de Collectie Fonetiek, de Collectie mr. Jaap Kunst en de Collegeplaten in de fase van afronding. Met uitzondering van de Collectie mr. Jaap Kunst konden deze projecten alleen maar worden uitgevoerd dankzij de bijdragen uit de behoudsgelden academisch erfgoed, verdeeld door de Stichting Academisch Erfgoed (SAE).

Toegankelijkheid

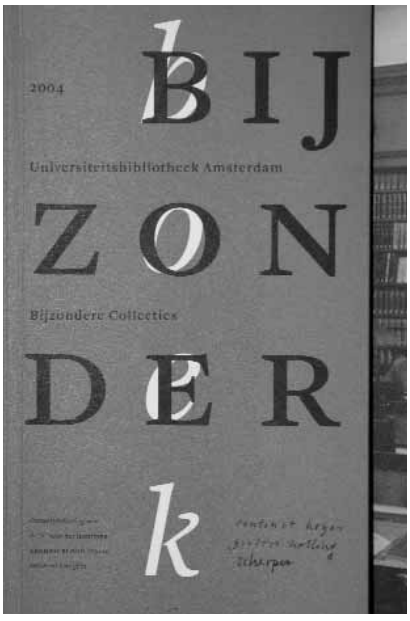
Zeer veel tijd is gestoken in de voorbereiding van de beschrijvingen in Encoded Archival Description, met het doel ook de collecties van het Universiteitsmuseum toegankelijk te maken. Ongeveer een derde van de collectie is inmiddels toegankelijk via internet.

Nieuwe erfgoedstichting

Opgericht is de Stichting Computer Erfgoed Nederland (SCEN), met als stichters het Belasting en Douanemuseum te Rotterdam, Scryption te Tilburg, de Technische Universiteit Delft en de Universiteit van Amsterdam. Voor de UvA is dit initiatief van groot belang vanwege de aanwezigheid van een aanzienlijke computercollectie, die grotendeels opgeslagen staat in het depot van het Universiteitsmuseum in het IWO.

Publicatie: Bijzonder boek, bijzondere collecties

In 2004 verscheen, ter begeleiding van de start van de bouw voor een nieuwe bibliotheek voor de Bijzondere Collecties, een bescheiden boek over de rijkdom van de verzamelingen, geschreven en samengesteld door de conservatoren. De presentatie vond plaats op 21 september.
De uitgave *Bijzonder boek: bijzondere collecties* is bekroond als een van de 'Best Verzorgde Boeken' van het afgelopen jaar. Deze prestigieuze onderscheiding, die al sinds de jaren twintig in Nederland bestaat, is toegekend op grond van de vormgeving en de productie. *Bijzonder boek* (niet in de handel) werd bekroond in de categorie 'Institutionele uitgaven'.

Stripuitgaven

Het vorig jaar gesignaleerde probleem met het ongecatalogiseerde stripmateriaal is dit jaar aangepakt. Alle bijzondere stripuitgaven die geplaatst dienen te worden in het magazijn zijn gekaft en deels gecatalogiseerd. Er is € 5000,- besteed aan het inlopen van de achterstand in aanschaf van oorspronkelijk Nederlands stripmateriaal: bij stripwinkel Lambiek werden zeldzame oude, maar ook nieuwe strips aangeschaft.

In april zijn er filmopnames gemaakt voor een documentaire over de stripfiguur Dick Bos en zijn geestelijke vader, Alfred Mazure. Ook is er een begin gemaakt met de volledige heruitgave van de stripboekjes over Dick Bos, waarvan de UB vrijwel alle originele tekeningen bezit.

Tentoonstellingen

In de Tentoonstellingszaal van de UB waren in 2004 de volgende exposities te zien:

Onder handen werk: typografie in de Nederlanden 1473 - 1673

Donderdag 19 februari - vrijdag 28 mei 2004
Hoogtepunten uit de Gouden Eeuw op het gebied van de boekdrukkunst waren op deze tentoonstelling te bewonderen. Veel van de boeken, vaak met prachtige illustraties, waren niet eerder voor het publiek te zien.

Aye-aye!! vingerdier: halfapen van Madagaskar

Woensdag 23 juni - vrijdag 1 oktober 2004
Op 23 juni 2004 opende de UB een tentoonstelling die gewijd was aan de lemuren: de halfapen van Madagaskar. Een overzicht van afbeeldingen van deze zeer bijzondere, met uitsterven bedreigde, dieren was te bewonderen in de tentoonstellingszaal.

De Schat van Spaarnberg

Dinsdag 11 oktober - zaterdag 5 november 2004
De Amsterdamse negentiende-eeuwse bankier Van der Hoop was een liefhebber van exotische planten en had op Spaarnberg een indrukwekkende verzameling exotische planten bijeengebracht, die hij zelf probeerde te identificeren met behulp van zijn privébibliotheek. Op 11 oktober opende de UB de tentoonstelling over deze bijzondere botanische bibliotheek.

Frederik Ruysch (163-1731), anatoom, held van de nieuwe wetenschap.

18 november 2004 - 21 januari 2005
Ter gelegenheid van het verschijnen van de biografie van Ruysch door Luuc Kooijmans (november 2004) wijdde de UB een tentoonstelling aan Frederik Ruysch. Het leven en werk van deze Amsterdamse hoogleraar, anatoom, chirurg en stadsvroedmeester stonden centraal. Frederik Ruysch speelde een grote rol in de Amsterdamse wetenschapsgeschiedenis.

Mini-tentoonstellingen

De vitrines op de derde verdieping in de galerij Bijzondere Collecties werden in 2004 tweemaal ingericht voor mini-tentoonstellingen.
Tot 27 februari 2004 was er een kleine expositie over experimentele Arabische letterontwerpen, waarin het werk werd getoond van jonge design-studenten, onder andere van het *Visual Communication Program* aan de American University in Dubai.
In november-december 2004 was er in het kader van Hongarije aan Zee, de culturele manifestatie ter gelegenheid van de toetreding van Hongarije tot de Europese Unie, een tentoonstelling op het gebied van Hongaarse wetenschap en literatuur.

Digitale tentoonstellingen

In het verslagjaar zijn voor het eerst digitale tentoonstellingen gepresenteerd op de website van de bibliotheek, als begeleiding van enkele hiervoor genoemde 'gewone' tentoonstellingen. Het betrof:
Aye-aye!! vingerdier: halfapen van Madagaskar
Frederik Ruysch (1638-1731), anatoom, held van de nieuwe wetenschap. ■

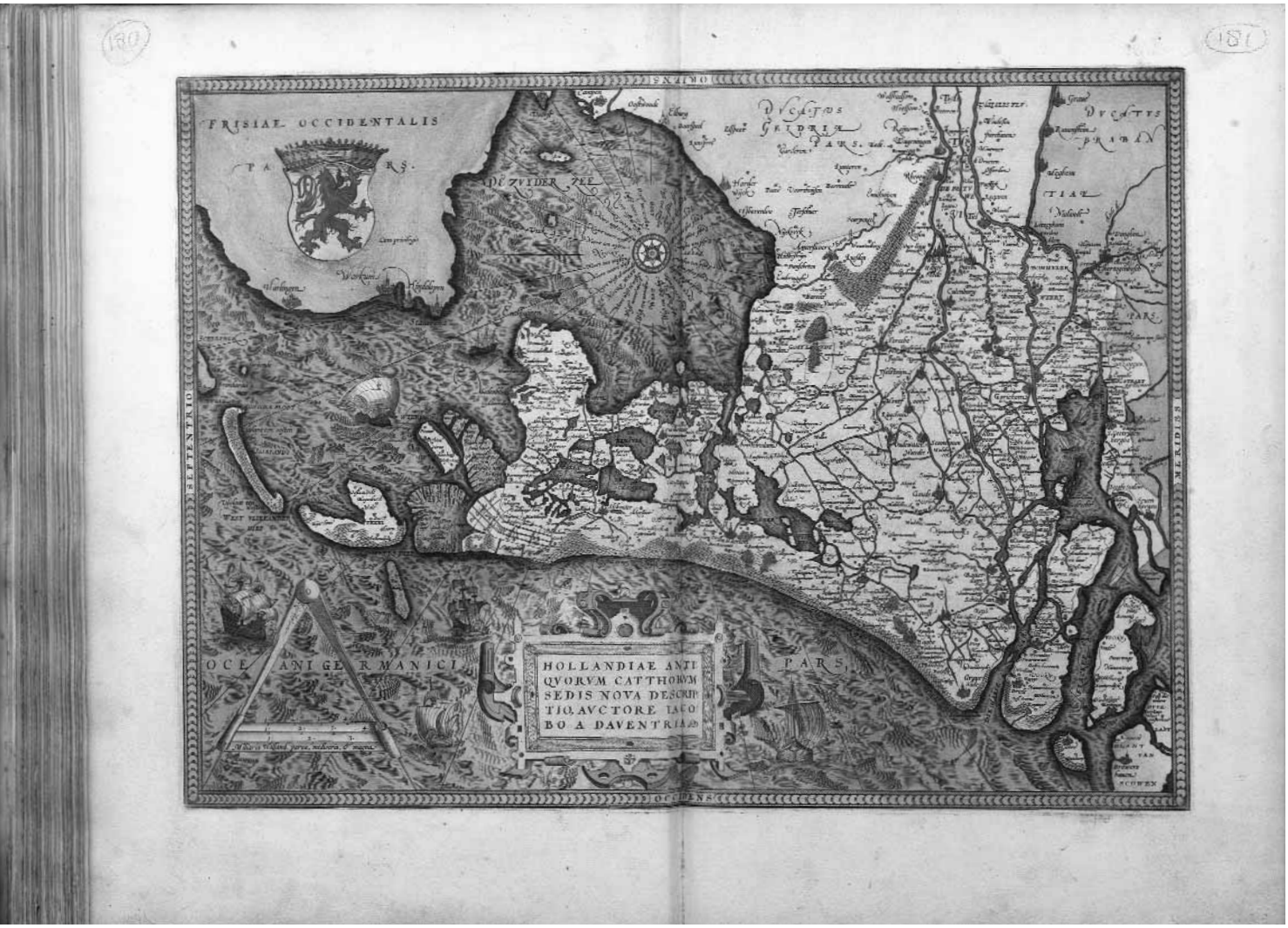
Vereniging van Vrienden

van de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam

De Vereniging van Vrienden van de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam stelt zich ten doel de belangstelling voor de bibliotheek te bevorderen. Ook brengt zij geld bijeen voor kostbare en zeldzame werken, waarvoor het gewone budget niet toereikend is.

Bestuur van de Vereniging

voorzitter: mw. mr. M.A. Rümke
penningmeester: dhr. drs. A.R.A. Croiset van Uchelen
1e secretaris: mw. N. Klaversma
2e secretaris: dhr. drs. M.M.J.J.P.E. Lommen
dhr. A. van den Berg
dhr. mr. J.J. Enschedé
dhr. dr. J.J.E. van Everdingen
dhr. prof. dr. J.Th. Leerssen
mw. prof. dr. M.T.C. Mathijsen-Verkooijen
dhr. P. Nijhoff Asser
mw. drs. F.F.J.M. Pieters
dhr. drs. N. Verhagen
dhr. mr. P.M. Witteman

In 2004 hebben de leden van de vereniging, zoals gebruikelijk, uitnodigingen ontvangen voor alle officiële openingen en andere feestelijkheden in de UB. Twee keer per jaar verschijnt *Amsteldamsche bibliotheeck*, de nieuwsbrief voor de Vrienden.

In 2004 zijn mede door de Vrienden twee bijzondere werken voor de UB verworven.

Handschrift van twee 17-eeuwse Hebreeuwse grammatica's

In een contemporaine band samengebonden (1) Menasseh ben Israel, Sapha Berura ['reine lippen'] en (2) Isaac Aboab da Fonseca, Melechet ha-Dikdoek ['grammatica-werk']
■ Van de aankoopsom, € 128.500,-, werd door drie subsidiegevers (Stichting Dr. Th.J. Steenbergen Fonds, Prof. Mr Herman de la Fontaine Verwey Stichting en de Vereniging van Vrienden) elk € 30.000,- gefourneerd; de UB betaalde de rest.

Abraham Ortelius

Nederlands Tooneel des Aardryks; atlas met 'Additamenta' 1, 2 en 3, 1571.

■ Van de aankoopsom ad € 105.000,- werd door de Vrienden € 25.000,- betaald; de overige subsidiënten waren: Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds (€ 5.000,-), het VSB-fonds (€ 20.000,-), M.O.A.C. Gravin van Bylandt Stichting (€ 2.000,-), Prins Bernhard Cultuurfonds (€ 5.000,-), Dioraphte Stichting (€ 23.000,-), Prof. Mr Herman de la Fontaine Verwey Stichting (€ 25.000,-). ■

Verslag

Gemeenschappelijke Ondernemingsraad Diensten

In het afgelopen jaar heeft de GOR veel tijd besteed aan het voorbereiden en schrijven van het advies over de eerste fase van de reorganisatie van de bestuursstaf en de Centrale Diensten.

De UB maakte op dat moment nog geen deel uit van het reorganisatiedomein. Aanleiding voor de GOR om de bestuurder in maart te vragen in hoeverre de UB buiten de reorganisatie zou blijven. Het antwoord luidde dat de UB als onderdeel van het primaire proces wordt gezien en daarom buiten de reorganisatie is gehouden. Zodra het echter gaat om herschikking van de bedrijfsondersteunende taken (P&O, Huisvesting, FZ) kon ook de UB worden aangesproken op deelname aan het veranderingsproces. Dit bleek in 2005 het geval te zijn.
De UB heeft in 2004 wel te maken met de door de financiële situatie binnen de UvA ingegeven UvA-brede aanstellingenstop. De GOR werd hierover regelmatig geïnformeerd en drong er bij de bestuurder op aan om interne kandidaten voorrang te verlenen wanneer er toch geworven mag worden.
In 2004 stond de invoering van het nieuwe systeem voor functieordenen UFO – ook wel het HAY-systeem genoemd – regelmatig op de agenda. De GOR vroeg de bestuurder erop toe te zien dat bij de invoering gelijkwaardige functies binnen de verschillende bibliotheken ook gelijkwaardig beloond zouden worden. Het bleek lastig om bepaalde bibliotheekfuncties in de vastgestelde functieprofielen te vatten. De daadwerkelijke invoering van UFO in alle sectoren van de UB liet mede hierdoor nog tot 2005 op zich wachten.
Tijdens de overlegvergaderingen van de GOR met de bestuurder trad de bibliothecaris, Nol Verhagen, op als plaatsvervangend bestuurder. In december 2004 nam CvB-lid Ankie Verlaan deze taak van de bibliothecaris over.

Lies Poesiat,
secretaris GOR-Diensten

05365

UvA Universiteit van Amsterdam